

Asia: VN/15078/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta VN/15078/2025

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Varsinais-Suomen hyvinvointialueelta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan hyvinvointialueille uusia tehtäviä Puolustusvoimien ja Naton tukemiseksi. Esityksessä kuvatut uudet tehtävät liittyvät muun muassa terveydenhuollon toimitilojen suojaamiseen, materiaaliseen varautumiseen sekä suunnitteluun ja terveydenhuollon henkilöstön koulutukseen.

Esityksen tarkoituksena on antaa hyvinvointialueille Puolustusvoimien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä uusia tehtäviä, jotka liittyvät poikkeusoloihin varautumiseen. Esitys parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta vastata muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin sekä erityisesti toimia aseellisen hyökkäyksen tai sen uhan aiheuttamissa poikkeusoloissa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Hyvinvointialueiden aseman täsmentäminen poikkeusoloja koskevassa lainsäädännössä on perusteltua. Järjestämislakiin ehdotetut lisäykset: § 53 a; § 53 b ja § 53 c ovat yleisellä tasolla tarpeellisia. Esityksessä ehdotetaan hyvinvointialueille uusia tehtäviä Puolustusvoimien ja Naton tukemiseksi. Esityksen mukaan hyvinvointialueiden tehtävänä olisi varautuminen sotilaalliseen hyökkäykseen tai uhkaan siltä osin kuin se tukee Puolustusvoimien tai Naton puolustuskäytäntöä.

Ehdotetut lisäykset lainsäädäntöön koskevat vain terveydenhuoltoa. Varsinais-Suomen hyvinvointialue ehdottaa, että uusi lainsäädäntö ulotetaan koskemaan myös sosiaalihuoltoa. Riittävän toimitilakapasiteetin turvaaminen poikkeusoloissa voi vaatia myös sosiaalihuollon tilojen hyödyntämistä soveltuvien osin tilanteissa, joissa sairaalakapasiteetti muodostuu riittämättömäksi.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen näkökulmasta lakiehdotuksessa tulisi varmistaa esitettyä paremmin ja selkeämmin hyvinvointialueille taloudelliset resurssit hoitaa lakiehdotuksessa mainittuja varautumiseen liittyviä tehtäviä. Talousvastuiden epämääräisyys lainsäädännössä voi pahimmillaan haitata ja hidastaa varautumisen toteuttamista. Lainsäätäjän tulisi harkita rahoitusvastuista tarkempaa kirjaamista. Vaihtoehtoisesti lainsäätäjän tulisi arvioida, voidaanko epäselvissä rahoitusvastuuasioissa viimesijainen rahoitusvastuu määritellä yhdelle kansalliselle toimijalle, joka huolehtii kaikissa tilanteissa siitä, että hyvinvointialueet saavat varautumisesta kustannuksia vastaavasti niille kuuluvan korvauksen.

53 a § pykälä koskee virka-apun antamista Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle ja Pohjois-Atlantin liitolle. Esityksen mukaan virka-apun antaminen liittyisi tämän lain osalta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:n kohtiin 4–6. Virka-apu rajattaisiin sotilaallisten poikkeusolojen ulkopuolelle. Virka-apua annettaisiin hyvinvointialueen omien resurssien puitteissa. Virka-apupyynnön esittäjä ei olisi lähtökohtaisesti velvollinen korvaamaan hyvinvointialueelle sen antamaa virka-apua. Esitetyn mukaisesti hyvinvointialueella tulee olla mahdollisuus saada korvaus välittömistä kustannuksista virka-apua pyytäneeltä. Laskutuksen perusteena olisi tällöin omakustannehinta.

Esitetyssä säännöksessä käytetään termiä normaaliolojen häiriötilanne. Käsitettä ei kuitenkaan ole avattu riittävästi, jotta olisi selvää millainen tilanne yltää normaaliolojen häiriötilanteeksi.

Virka-apun antaminen ei saa vaarantaa hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien hoitamista. Nykyisellä rahoitustasolla hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien hoitaminen on normaalioloissakin haastavaa. Onko mahdollista, että poikkeusoloissa em. kohta säännöksessä tekee koko säännöksen käytännössä tyhjäksi ja virka-apua ei ole mahdollista antaa, koska se vaarantaisi lakisääteisiä tehtäviä?

Laskutukseen liittyen sääntely on kirjoitettu monitulkintaisesti ("Sitoo suuria voimavaroja tai pitkittyy" ja "välittömistä kustannuksista"). Lisäksi maksulliseksi muuttumisen päätöksentekoa voisi olla hyvä esitöissä selkeyttää. Edellyttääkö maksullisuus päätöksentekoa ja mitä tarkoitetaan termillä "neuvoteltuaan". Tarkoittaako kuulemista?

53 b § liittyy hyvinvointialueen ja Puolustusvoimien väliseen yhteistyöhön. Puolustusvoimien ja hyvinvointialueen poikkeusoloihin varautumiseksi tehtävä yhteistyö pitäisi sisällään hyvinvointialueen kriittisten toimintojen suojaamista ja hajauttamista, materiaalsen varautumisen tason nostoa ja yhteistyönä järjestettävää koulutusta ja harjoittelua hyvinvointialueen työntekijöille. Hallituksen esityksellä sote-järjestämislakiin lisättäväksi esitettävän 53 b §:n mukaiset tehtävät olisivat hyvinvointialueille säädettäviä uusia tehtäviä, joiden kustannuksista valtio vastaisi täysimääräisesti.

Esityksen mukaan hyvinvointialue olisi velvollinen varautumaan poikkeusoloihin laissa määritellyin tavoin, kuitenkin siten, että hyvinvointialuekohtainen varautuminen määriteltäisiin valtioneuvoston

päätöksellä. Valtioneuvoston päätös valmisteltaisiin siten, että se perustuisi Puolustusvoimien tosiasiallisiin tarpeisiin. Hyvinvointialueiden varautumisen taso ja siihen liittyvät tehtävät eivät olisi kaikilla hyvinvointialueilla samanlaisia, vaan tehtävissä voisi olla maantieteellisiä vaihteluita.

Hyvinvointialueiden varautumisessa tulee kuulla myös hyvinvointialueita, jotta varautumiseen kohdennettava rahoitus saadaan hyödynnettyä mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Esityksessä mainitun mukaisesti varautumisen taso ja tarpeet vaihtelevat hyvinvointialueittain, joka tulee myös huomioida.

Haasteet 53 b §:n toteuttamiseksi ovat suuret. Terveysthuollon toimitilojen turvaaminen ja suojaaminen. Poikkeusoloihin varautuminen uudisrakentamisen yhteydessä. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen. Tukipalvelujen toiminnan jatkuvuuden hallinta ja varmistaminen. Häiriösietokyvyn parantaminen. Kriittisten terveysthuollon toimintojen siirrettävyyden mahdollistaminen. Normaaliolojen tason ylittävän ensihoidon resurssien ylläpitäminen. Materiaalinen varautuminen lääkkeiden, hoitotarvikkeiden ja lääkinnällisten laitteiden osalta. Edellä mainittujen varautumistoimenpiteiden toteuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää valtion vahvaa jatkuvaa taloudellista tukea.

Terveysthuollon varapaikkojen käyttöönotto ja toimintojen hajauttaminen poikkeusoloissa on vaikeaa, kun nykyisessä taloudellisessa tilanteessa palveluverkkoa on jouduttu ja joudutaan supistamaan. Yksikköjä on lakkautettu. Mahdollisina poikkeusolojen varapaikkoina käytettäviä tiloja ja toimintoja on jouduttu sulkemaan.

Nykyisen varastointikapasiteetin huomattava kasvattaminen kustannustehokkaasti, huomioiden materiaalin tosiasiallinen kierto, edellyttää hyvää suunnittelua. Lähtökohtana tulisi olla, että varmuusvarastoinnin osalta sovittaisiin, mitä materiaalia ja kuinka paljon on tarkoituksenmukaista varastoida hyvinvointialueella, yhteistyöalueella ja kansallisesti, huomioiden Huoltovarmuuskeskuksen rooli.

53 c §:n mukaan valtio vastaa 53 b §:n 1 ja 2 momenteissa määriteltyjen tehtävien kustannuksista. Valtion tulee huolehtia siitä, että hyvinvointialueille kohdistetut lisävelvoitteet varautumisen osalta kustannetaan valtion toimesta.

Naton suorituskykyvaatimukset tulevat luomaan oman haasteensa. Isäntämaan tuen tarjoaminen Nato-joukoille on haastavaa. Naton suorituskykyvaatimuksiin sisältyy myös joukkojen lääkinnälle asetettuja vaatimuksia. Nämä vaativat runsaasti resursseja sosiaali- ja terveysthuollolta. Tässä hallituksen esityksessä ei säädetä isäntämaatukeen liittyviä tehtäviä tai rahoitusta. Esityksessä on maininta, että asiaa varten on perustettu erillinen työryhmä, joka laatii asiasta erillisen toimeenpanosuunnitelman.

Parpo Antti
Varsinais-Suomen hyvinvointialue